

שפוי בדמשק / אמנון שרון

אורלי לוי - הוצאה לאור, 2005, 173 עמ'

"לנטוש!" אני צווח... טנק הסנטוריון שלי בגד בי, המיתוס התנפץ... התכופתי פנימה, הושטתי את ידי, תפסתי את התותחן הבווער כלפיד ומשכתי אותו החוצה. עמדנו על הצריח אחוזי להבות, חשופים לאש המקלעים נורו לעברי כגשם זלעפות... עברתי בין הטנקים הפגועים, חיילי שכבו בצד התעלה, חלקם פצועים וחלקם ללא רוח חיים... נשמעה התפוצצות אדירה... בום אדיר העיר אותי מעלפוני... ולעיניי נגלו טנקים וכוחות רגלים סוריים... הבנתי שאני בסכנה. הסתתרתי בין הסלעים וקברתי באדמה את כל החומר הכתוב שקיבלתי מהחטיבה, כולל המסמכים האישיים, כדי שלא יפלו חלילה בידי האויב" (עמ' 23-26).

בנקודה זו מתחיל פרק חיים של אמנון שרון שיותר משלושים שנה לא הצליחו לטשטש. נס ההישרדות בקרב אינו האחרון. מכאן מתחילה מסכת התמודדויות ועינויים קשים מנשוא במתקני הכליאה והחקירות הסוריים. לעינויים הפיזיים הצטרפו הגעגועים לבני המשפחה וההתמודדות היומיומית עם הלא נודע. בני המשפחה חווים אף הם את התופת הפרטית שלהם. הם נלחמים ללא לאות באי הוודאות בדבר גורלו של יקירם. תחילה הוא מוגדר כנעדר. כשמתחוויר כי זיהויו בתמונה של הצלב האדום אכן מבוססת, מתחילה תקופה של ציפיה מורטת עצבים לכל מידע נוסף, אליה נלווית לידת בנו דרור בצל העצב.

בשמונת החודשים בהם שהה בכלא הסורי הפנים אמנון פרצופים ורמזים חשובים בשטח. בתושייתו ידע לנצלם לתועלתו ולתועלת שבויים ישראלים נוספים ששהו עימו. תעוזה וחוש הומור סייעו לו לא אחת במצבים בלתי אפשריים.

הספר, המתאר בעיקר את ההתמודדות הרגשית והפיזית של השבי, מלמד גם על מהלכי המלחמה, הלכי הרוח ברחוב הישראלי, התמודדות השלטון עם שאלת השבויים, היחס המיוחד שזכו לו הטייסים "הכחולים" בעוד ה"ירוקים" זכו ליחס שונה לגמרי.

אמנון בוחר לחזור לחיל השריון כחלק משיקומו. הוא מקבל ממוסה פלד, שהיה מפקד גייסות השריון משימה מיוחדת - לבצע את הניסויים המבצעיים בטנק המרכבה, שאת שמו שמע לראשונה דווקא מפי החוקרים הסורים.

דמותו של אמנון שרון היא סמל לכוח רצון. בעצם חשיפת התמודדותו הפוסט טראומטית הוא מעורר את הזדהותו והערכתו כלפי ציבור גדול החי בקרבנו, המתמודד עם זיכרונות העבר, ובוחר להילחם בהם באמצעות פרגמטיזם ותרומה לאומית.

דבורי בורגר

אביגדור קהלני על "שפוי בדמשק"

לפני מספר דקות סיימתי לקרוא את ספרך "השפוי מדמשק". אני עדיין בתוך החוויה הנוראית שעברה עליך. בעבר דיברנו רבות על שעבר עליך בדמשק אך הפעם החוויה הייתה קשה יותר. כשקראתי - הייתי איתך בתוך התא הקטן והמצחין. ניסיתי לחוות איתך את השק השחור על הראש, ניסיתי לחוש את כאב המכות שהיכו בכפות רגליך, ניסיתי לגעת בכאב של סיגריה שכובתה על חזך. ניסיתי לדמיין, אך לא הצלחתי, איך נעקרו ציפורניך ויותר מכל חשבתי על הנשמה שלך איך, אמת ונכון, נשאת שפוי.

הספר שלך דיבר אל ליבי מכמה היבטים. האחד, מזווית ראייה של לוחם שלחם לצדך ברמת הגולן והייתה לשנינו אותה משימה לבלום את הסורים. ניסיתי לדמיין אותך מתפלש בעפר כאשר אתה יודע שחלק מלוחמך נפלו ואינם עוד איתך. ובהיבט נוסף שחוויתי כמפקד שאחד מלוחמיו לא חזר משדה הקרב והוא נחשב לנעדר. ידעתי את אשר עברה משפחתך, ובמיוחד, בלה - אשתך.

מספר חודשים אחרי מלחמת ששת הימים, כאשר שכבתי פצוע קשה בבית חולים נולד בני בכורי, ואף אני קראתי לו דרור. אכן, יש לנו הלוחמים משהו משותף, מחפשים אנחנו את השקט מן ההרג אשר בשדות הקרב. היבט נוסף שסיקרן אותי מאוד הוא היכולת הסורית לנסות להוציא מידע מחיילי ישראל. ומה אנחנו, הצבא והמדינה, עשינו כדי להכין אותו לקרב, אולי הקשה בחייו. נדמה לי שלא עשינו מספיק בהכנה לחוויה זו וזאת מן הסיבה שאמרנו לעצמנו "לנו זה לא יקרה".

לא יכול אני להתעלם מהכאב שעברת בכלא. גם אני עברתי כאבים רבים מאז פציעתי, אך בעת כאבי לא חשתי לבד, הייתי עטוף באהבה. ידעתי את שקורה איתי, ידעתי את שקורה עם משפחתי וידעתי שאלה אשר שלחו אותי לשדות הלחימה יודעים עלי, ויותר מכך, לא הפקירו אותי. הכאב הוא חידה בעיניי, מתי אדם מאבד את הכרתו ואין הוא יותר חש בכאביו. האם יכולים אנחנו להקדים את איבוד ההכרה וכך נקטין את מידת הסבל? הייתי שמח לו נגעת בספרך יותר בסוגיה זו, אך אתה העדפת לכתוב בקצרה וחבל.

ההיבט האחרון היה של החיילים הסורים או יותר נכון המבט אל בני אדם כבני אדם איפה נמצא אצלם גבול האכזריות. לא פעם אחת שאלתי את עצמי אכזריות זו לשם מה? הלא ידעת רבות ומה שידעת ידוע היה לסורים לפני שפגשו אותך. אני מבין שהאכזריות שהייתה לעם היהודי בשואה בעצם לא הלכה וחלפה מן העולם. האכזריות שינתה צורה אך התוצאה נשארה אותה תוצאה.

ספרך הוא סוג של לידה ואתה צריך להיות גאה בו. ילדתי ארבע פעמים ומבין אני את החוויה. הִיָּה גאה על תעצומות הנפש שהיו לך לשבת ולכתוב. אין לי ספק שספרך הוא חלק מן הטיפול שהיית זקוק לו לאחר חוויה כה קשה. כולנו נמצאים בפוסט טראומה ושיתוף גורמים נוספים מקל עלינו.

חסרים לדעתי בספר מספר נושאים שמן הראוי שתכתוב עליהם:

א. איך צריך להכין חייל לנפילה בשבי.

ב. האם יש לתת לחייל כלים להתמודד מול הכאב הנפשי והפיזי.

ג. איך להתגבר על חוסר הוודאות ומתן מידע על השבויים שלנו מההיבט שלך ומכך המדינה תכין את עצמה לבאות.

ד. להיכנס יותר לעומק בתיאור החקירות ובמבט מעמיק יותר אל החוקרים. הייתי רוצה שחייל סורי ואזרח סורי יחוו נבוכים לאור מעשיהם.

ה. אופן הטיפול בכך ובחבריך כאשר חזרתם לארץ חייב הרחבה. אני לא בטוח שאופן הטיפול הוא נכון והייתי רוצה שפסיכולוג אשר יקרא את ספרך יחפש דרכים טובות יותר לטיפול.

ו. החזרה אל הטנקים הייתה קשה ללא ספק. עברתי אותה מזווית אחרת של הלבטים, הפחדים לחזור לשדה הקרב. חשוב שניסיוןך ישמש את האחרים. עשית מעשה אמיץ כאשר חזרת לצריח הטנק ואולי מעשה לא אחראי - לאלוהים פתרונים.

הספר שלך הוא מסמך תיעודי וחשוב שיגיע למרבית עם ישראל. הספר הוא חוויה שכל הקורא בו ישמח שלא עבר אותה. איחוליי שתמשיך ליצור והעיקר שתהיה בריא וחזק.

שלך תמיד,

אביגדור קהלני

11 במאי 2011: שפוי בדמשק

שמונה חודשים ישב הטנקיסט אמנון שרון בשבי הסורי, חמישה מהם בצינוק, כשהוא נתון לחסדי שוביו, לחקירות אלימות ולעינויים קשים מנשוא. עם השחרור שב לחיי הצבא והיה האחראי על מבצעי הניסוי של טנק המרכבה. סיפורו של אדם שנשאר שפוי בדמשק

הניצחון הגדול של מדינת ישראל הקטנה על ארבע שכנותיה במלחמת ששת הימים שינה את יחס החברה הישראלית לצה"ל לטובה. הייתה אופוריה באוויר; אף אחד לא האמין שמישהו יעז לתקוף את ישראל החזקה, אך המציאות טפחה על פניה.

בבוקר שבת אחד עברה משאית צבאית ליד רחוב ביתו של אמנון. כמוהו היו עוד עשרות. אמנון התקשר ליחידתו לבדוק מה העניין, ובתגובה הורו לו להגיע מיד - בלי הרבה שאלות. הוא נפרד מאשתו בלה ומהבן רביב, והבטיח: "רק נתניע מנועים והסורים יברחו".

מפקד הגדוד של אמנון שרון היה סא"ל עוזי מור. זה עדכן אותו בהכנות למלחמה. "הפלוגה שלך תהיה הראשונה שעולה לרמת הגולן. אתה תהיה המ"פ המוביל ואני אחריך", אמר. בשמחה החל אמנון להכין את הטנקים יחד עם חייליו. החיילים לא פחדו; בטוחים היו שהסורים יתקפלו ויברחו במהרה.

הלחימה ברמה

אמנון וחייליו הגיעו לרמת הגולן עם שבעה טנקים בלבד. אמנון קיבל פקודה מסא"ל מור להתכונן לירי ולהיכנס ל'ציר הנפט'. "בגלל המחסור בצידוד מתאים לא ראינו כלום בלילה. התרכזתי רק בכיוון נהג הטנק כדי שלא ניפול מהציר. בכלל לא חשבתי על הסורים, למרות הקרבה הגדולה לסוריה", מספר אמנון.

"מסביב שררה עלטה מוחלטת ודממת מוות. רק הטנקים שלנו הפרו את השקט", הוא ממשיך. "בעוד אנו מתקדמים, כדור אש חתך את החשיכה והתפוצץ לפני הטנק שלי. נכנסתי לטנק וכיוונתי את התותחן למטרה". בשלב זה נפתחה אש תופת לכיוונו. "המשכנו לירות לכיוון מזרח ופתאום שמענו חבטה אדירה", הוא נזכר. הטנק הזדעזע מעצמת הפגיעה של הפגז והאש התפשטה לכל עבר. המיתוס נשבר לרסיסים.

"עד היום מהדהדות בראשי הצווחות של אנשי הצוות", נאנח אמנון. "הסורים, שהיו 150 מטר מאיתנו, החלו לרסס את החיילים הנוטשים את הטנקים הבוערים. התותחן שלי, שלמה טובי, זועק לעברי שאוציא אותו, שהוא בוער", הוא ממחר את קצב דיבורו, "התכופתי פנימה, הושטתי את ידי, תפסתי את שלמה והוצאתי אותו מהטנק. עמדנו על צריח הטנק, אחוזי להבות וחשופים לגמרי לאש המקלעים הסוריים. ספגתי צרור יריות בקסדה. צורות נוספים פילחו את גופו של התותחן שלמה טובי ז"ל, שנהרג בידיים שלי. הורדתי את טובי לקרקע וחילצתי את הנהג שלי, משה קרסנטי ז"ל. התגלגלתי על תלולית עפר על מנת לכבות את האש ששורפת את גופי".

נשמע פיצוץ. אמנון הפצוע התעורר ולנגד עיניו עשרות טנקים סוריים. אולי טעה בניווט? הוא סרק את השטח וזיהה בבירור את הכפרים הערביים, אותם הכיר מצוין. כעבור כמה שניות מצא את עצמו מוקף בחיילים סורים, אוחזים ברובי קלצ'ניקוב המכוונים לעברו. הוא נפל בשבי.

יום העצמאות בשבי והשיבה הביתה

שבעה ימים הייתה דלת התא בבסיס הצבאי בדמשק נפתחת ונטרקת. בחקירות השונות, שהתנהלו באלימות ובאכזריות, נשאל אמנון רבות על טנק המרכבה, אודותיו לא ידע דבר. התשובה לא סיפקה את שוביו, שהכוהו ללא רחם. בתום חמישה חודשים ארוכים בצינוק מבודד הובל לחדר אחר ובו כמה עשרות אנשים. "האנשים הללו היו חיילי חיל האוויר, ביניהם טייסים ונווטים. שמחתי להיות סוף סוף בחברת יהודים. הרגשתי ביטחון, שאני לא לבד", מספר אמנון. "מיקמתי את חפצי וסיפרתי את סיפורי לחברי לתא".

השבויים היהודים הקפידו לחגוג את חגי ישראל, לקדש את השבת ולציין את יום העצמאות, שמשמעותו הייתה גדולה עבורם. הם זכו לביקורים מאנשי הצלב האדום, מהם נודע לו שאשתו ילדה בן, על אף הבדיקות שהראו, טרם הנפילה בשבי, שתהיה זו בת. אמנון החליט לקרוא לילד בשם דרור.

ב30 במאי נודע לשבויים שיום השחרור קרב. באותו לילה הם רקדו ושתו עד שנחתו על המיטות, עייפים אך מרוצים. עם שחר נפתחה הדלת. שוטרים צבאיים נכנסים לתא והורו לשבויים ללבוש את המדים הסוריים ולצאת. אמנון לבש את המדים מעל לבגדים שקיבל מהבית באמצעות אנשי הצלב האדום. הם נלקחו לשדה התעופה הסורי ומשם הועלו על מטוס בדרך לישראל.

"קבלת הפנים הייתה נפלאה וגם החזרה לשכונת מגוריי ולביתי", מספר אמנון. "ההתרגשות ניכרה על פני כשראיתי לראשונה את בני". לתדהמתם גילו אמנון ואשתו ששניהם, כל אחד לחוד, בחרו בשם דרור עבור התינוק.

החיים לאחר השבי

לאחר שהתאקלם מחדש בישראל וחזר לשגרת חייו, שב אמנון לשירות הצבא. מעט אחר כך נכנס לתפקידו החדש. "מפקד גיסות השריון אז, מוסה פלד ז"ל, הודיע לי שאני הולך לפקח על הניסוי המבצעי של טנק המרכבה".

מאז יולי '74 ביצע אמנון שרון את כל ניסויי טנק המרכבה, כולל כתיבת החומר התיאורטי. הוא מונה למפקד גדוד מילואים ולחם בלבנון במלחמת שלום הגליל. "דבר אחד היה לי ברור", הוא מדגיש. "בזמן שהייתי בסוריה תמיד ידעתי שצה"ל, הממשלה והמשפחה עושים הכל, אבל הכל, על מנת שאשתחרר.